

УДК 343.9.02:355.01

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-50-61](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-50-61)

Войтович Наталія Федорівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0003-0805-3919>

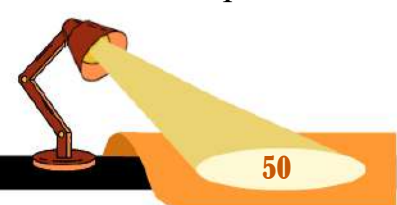
ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАУКОВІ ОРІЄНТИРИ

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню проблем організованої злочинності в умовах воєнного стану в Україні. Зазначено, що організована злочинність є складним соціально-правовим явищем, яке характеризується стійкими кримінальними зв'язками, ієрархічною структурою та використанням насильства й корупції як інструментів впливу. У роботі окреслено трансформацію діяльності злочинних угруповань після запровадження воєнного стану: зростання контрабанди зброї та підакцизних товарів, незаконних операцій із гуманітарною допомогою, розширення тіньового сектору економіки. Наголошується на їх проникненні у сферу оборонних закупівель, діяльність військово-лікарських комісій, органи митного й прикордонного контролю. Виявлено руйнівний соціальний ефект організованої злочинності, що проявляється у легітимізації тіньових практик, поширенні правового нігілізму та криміналізації суспільних відносин.

Аналіз наукових джерел і практики свідчить про наявність низки чинників, що ускладнюють протидію цьому явищу: інституційну розбалансованість після ліквідації спеціалізованих органів, фрагментованість функцій нових структур, недостатню адаптацію міжнародних стандартів до національної специфіки. Підкреслено, що організована злочинність стала одним із головних інструментів корупційного впливу на економіку та політичні процеси. На основі аналізу статистичних даних і судової практики за 2022–2025 рр. визначено тенденції зростання організованих форм злочинності, їх адаптацію до воєнних умов та ймовірність подальшої ескалації у повоєнний період.

Сформульовано висновок про необхідність оновлення державної антикримінальної політики шляхом відновлення спеціалізованих підрозділів, створення єдиної бази даних учасників угруповань, посилення контролю у стратегічно важливих секторах та адаптації міжнародних стандартів до українських реалій.

Ключові слова: організовані злочинні угруповання, збройна агресія, зброя, контрабанда, корупція.

Voitovych Nataliia Fedorivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Department of Law and Public Administration, Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0003-0805-3919>

ORGANIZED CRIME UNDER MARTIAL LAW: CONTEMPORARY CHALLENGES AND ACADEMIC PERSPECTIVES

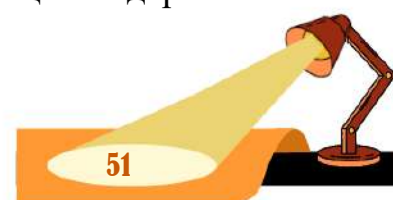
Abstract. The article is devoted to a comprehensive study of the problems of organized crime under martial law in Ukraine. It is noted that organized crime is a complex socio-legal phenomenon characterized by stable criminal ties, a hierarchical structure, and the use of violence and corruption as tools of influence. The paper outlines the transformation of criminal groups' activities after the introduction of martial law: the growth of arms and excise goods smuggling, illegal operations with humanitarian aid, and the expansion of the shadow economy. Particular attention is paid to their penetration into the sphere of defense procurement, military medical commissions, customs, and border control bodies. The destructive social effect of organized crime is revealed, which manifests itself in the legitimization of shadow practices, the spread of legal nihilism, and the criminalization of social relations.

The analysis of scientific sources and practice shows a number of factors complicating the fight against this phenomenon: institutional imbalance after the liquidation of specialized bodies, fragmentation of the functions of new structures, and insufficient adaptation of international standards to the national context. It is emphasized that organized crime has become one of the main instruments of corrupt influence on the economy and political processes. Based on the analysis of statistical data and judicial practice for 2022–2025, trends in the growth of organized crime, its adaptation to martial law, and the probability of further escalation in the post-war period have been identified.

The conclusion is formulated on the need to update state anti-crime policy through the restoration of specialized units, the creation of a unified database of group members, strengthening control in strategically important sectors, and adapting international standards to Ukrainian realities.

Keywords: organized crime groups, armed aggression, weapons, smuggling, corruption.

Постановка проблеми. Організована злочинність є складним соціальним явищем, що формується на основі сталих кримінальних зв'язків, ієрархічної структури, чіткого розподілу ролей та застосування насильства й корупційних чинників, як основних інструментів впливу. У сучасному науковому та практичному дискурсі організована злочинність розглядається не лише як сукупність різних за своєю небезпечністю злочинів, вчинених групою осіб, а як стійке соціальне утворення, що має вплив на політичні та економічні процеси в державі.

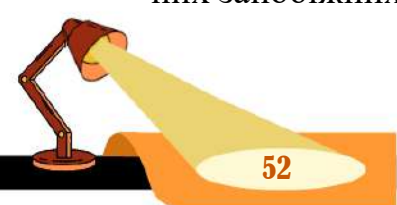
Організовані злочинні угруповання в Україні мають різну спеціалізацію: від економічної та фінансової злочинності до торгівлі зброєю, наркотиками, людьми. Їх діяльність часто супроводжується легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих кримінально-протиправним шляхом, що ускладнює виявлення таких злочинів і притягнення винних до відповідальності.

Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні спричинило істотні зміни у криміногенній ситуації в державі. На тлі збройної агресії РФ організовані злочинні угруповання адаптували свої схеми до нових умов. Спостерігається активізація наступних проявів: контрабанда зброї та військових товарів; злочини, пов'язані з гуманітарною допомогою — викрадення, перепродаж, фіктивне постачання; тіньовий обіг пального, медикаментів, продуктів харчування; мародерство, привласнення майна, залишеного на деокупованих територіях.

Крім того, злочинці використовують механізми шахрайства для отримання виплат, пільг та державних компенсацій, призначених військовим та внутрішньо переміщеним особам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику запобігання та протидії організованій злочинності в Україні досліджували численні вітчизняні науковці, серед яких варто виокремити О. М. Бандурку, Ю. П. Битяка, О. Ю. Бусол, О. В. Винника, І. П. Голосніченка, В. Л. Грохольського, Ю. В. Дем'янчука, О. М. Джужу, І. В. Зозулю, А. М. Куліша, М. І. Логвиненка, М. І. Мельника, О. М. Музичука, Є. В. Невмержицького, С. О. Шатраву, О. В. Шевченка та інших. Значна частина досліджень зосереджена на теоретико-прикладному аспекті проблеми в межах кримінології, кримінального права та суміжних правових дисциплін. Проте, з огляду на специфіку воєнного стану, організована злочинність набуває нових форм, що вимагає глибшого переосмислення наявних підходів. Існує нагальна потреба в оновленні наукової парадигми дослідження цього явища з урахуванням сучасної безпекової ситуації та трансформації соціально-економічних процесів.

Мета статті – це системне осмислення стану наукового вивчення проблем запобігання та протидії організованій злочинності в умовах воєнного стану. Особлива увага приділяється виявленню прогалин у чинній практиці діяльності правоохоронних органів, а також окресленню перспектив інтеграції наукових напрацювань у реальні стратегії реагування на організовану злочинність під час збройної агресії та повоєнному періоду. Стаття покликана сприяти формуванню у правоохоронців і фахівців у сфері безпеки цілісного уявлення про трансформацію цього кримінального феномена в сучасних умовах, а також виявлення взаємозв'язків між воєнним станом та еволюцією організованої злочинності; формулювання висновків щодо ефективності чинної моделі протидії організованим злочинним формуванням; прогнозування ризиків та формування відповідних запобіжних стратегій на майбутнє.

Виклад основного матеріалу. Організована злочинність в Україні, як об'єкт багатогалузевого дослідження, розглядається крізь призму кримінології, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого права, а також суміжних соціогуманітарних дисциплін, таких як соціологія та психологія. Складно не погодитись з думкою О. Джужи про те, що організована злочинність це «системно пов'язаний комплекс злочинів, учинених учасниками стійких, ієрархізованих, злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), які підтримують один одного, узгоджуючи діяльність; мета цих угруповань – отримати максимальний прибуток від злочинного бізнесу на певній території або у певній сфері, що перебуває під їх контролем» [1, с. 165]. У кожному з наукових підходів акцентується увага на різних, але взаємопов'язаних аспектах цього явища, що свідчить про його комплексний, системний характер.

В умовах правового режиму воєнного стану проблема протидії організованій злочинності виявилася особливо гострою. Дослідження дозволяє виокремити низку ключових питань, які з моменту становлення незалежної держави з 1991 року дотепер ускладнюють реалізацію пошуку ефективної антикримінальної політики в цій сфері.

Серед ключових чинників, що негативно вплинули на протидію організованої злочинності, варто виокремити:

а) інституційна розбалансованість після ліквідації спеціалізованих підрозділів.

Скасування Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБОЗ) відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» призвело до ослаблення системної координації боротьби з організованими формами злочинності [2]. Втрата цілісної структури залишила вакуум, що досі не заповнений ефективною альтернативою;

б) фрагментованість функцій новостворених органів. Органи, що були оперативно сформовані для виконання антикримінальних завдань, мають розпорошені повноваження, належать до різних відомств і демонструють низький рівень міжінституційної координації. Як наслідок – дублювання функцій, втрата часу на погодження рішень та відсутність єдиної аналітичної бази даних;

в) орієнтація на міжнародні стандарти без урахування національної специфіки.

Впровадження європейських принципів, зокрема акценту на дотримання прав людини, у протидії організованій злочинності відбувалося без належного адаптаційного періоду. У результаті – обмеження дієвих оперативних механізмів і зниження ефективності розслідувань у ситуаціях, коли правоохоронцям доводиться мати справу з високо законспірованими угрупованнями.

Таким чином, організована злочинність в Україні не лише адаптувалася до трансформацій державної системи, а й зуміла скористатися її слабкими місцями для поглиблення своєї присутності в ключових сферах суспільного життя. Вона стала одним із головних інструментів криміналізації економіки, впливу на політичні процеси, а також джерелом корупційної деградації.

Підтримуючи позицію українських учених про те, що організована злочинність, зміцнюючи свої взаємовідносини із владними структурами держави, активно розпочала використовувати для власного збагачення й інші доступні сфери. Серед таких варто вказати на незаконне заволодіння вже існуючим чужим бізнесом за допомогою рейдерства, різноманітні зловживання у сфері ринку землі та приватизації. Через розширення нових сфер своєї активності організована злочинність продовжує формувати значний капітал, що призводить до необхідності відмивання нею «брудних коштів» [3, с. 7].

Отже, організовані злочинні формування використовують широкий арсенал методів збагачення: незаконне заволодіння чужим бізнесом (зокрема шляхом рейдерства), зловживання у процесах приватизації та на земельному ринку, маніпуляції з державними коштами та підконтрольними фіктивними підприємствами для легалізації тіньових активів.

У результаті цього формується тіньовий кримінальний капітал, який у подальшому легалізується через схеми відмивання та легалізації коштів, у тому числі за допомогою офшорних та псевдокомерційних структур.

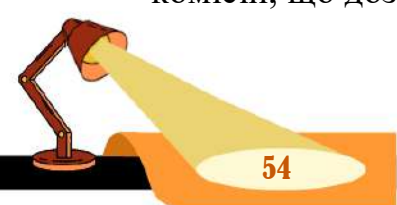
В умовах воєнного стану організована злочинність в Україні набула нових форм адаптації, підлаштовуючись під реалії збройного конфлікту та військової мобілізації. Її вплив дедалі більше простежується у трьох взаємопов'язаних площинах:

По-перше. Економічна підривна діяльність. Організовані угруповання дедалі активніше впроваджуються в оборонну, логістичну та гуманітарну сфери. Зокрема, це спостерігається при здійсненні розкрадань гуманітарної допомоги (паливо, медикаменти, дрони, харчові продукти), що надходять з-за кордону. Фіксуються фіктивні тендери та відмивання коштів, призначених на оборонні закупівлі. Окремим видом фінансових махінацій є псевдоблагодійні організації, через які, під виглядом волонтерської діяльності, реалізують тіньові схеми збагачення.

Такі дії не лише завдають прямої економічної шкоди, а й підривають довіру до інституційної спроможності держави управляти ресурсами в умовах збройної агресії та ситуації, в якій опинилась держава.

По-друге. Корупційне проникнення у владні структури. Станом на 2024–2025 роки продовжує фіксуватися наявність стійких корупційних вертикалей, пов'язаних з організованими угрупованнями. Особливу небезпеку становить:

- інтеграція злочинних елементів у системи військово-лікарських комісій, що дозволяє ухилянтам уникати мобілізації;

- вплив на посадових осіб у прикордонних, податкових та митних структурах з метою "прикриття" нелегальних каналів переправлення людей і товарів;

- зрощення з місцевими органами самоврядування, які надають незаконні дозволи на землекористування, будівництво або доступ до державних програм.

Така корупційна симбіозність підриває спроможність державного апарату до ефективної протидії внутрішнім викликам і послаблює легітимність влади на місцях.

По-третє. Руйнівний або деструктивний соціальний ефект. Організована злочинність чинить негативний вплив на суспільну мораль та правосвідомість. Такий висновок можна зробити з того, що вона сприяє легітимізації тіньових практик серед громадян, а також здійснює негативні деформації особистості, викривленню суспільної правосвідомості (коли одним можна все, а іншим закон) [4, с.28]. Це підвищує рівень правового нігілізму, особливо серед молоді та осіб, які беруть участь у бойових діях, але не бачать відновлення справедливості в тилу. Негативним є і формування нової моделі соціальної мобільності, де успіх асоціюється не з професійною компетентністю, а з кримінальними схемами.

Загалом, організована злочинність в умовах воєнного стану не лише пристосовується до нових умов, але й ефективно використовує інституційні прогалини та обмеження державної влади. Це вимагає радикального оновлення підходів до антикримінальної політики, зокрема це може бути в частині відновлення спеціалізованих підрозділів боротьби з організованими злочинними угрупованнями. Необхідно посилювати контроль над критично важливими для обороноздатності секторами. Створення єдиної національної бази даних про учасників організованих угруповань із транскордонною верифікацією також може сприяти покращенню ситуації в даній сфері.

В своєму звіті про результати оцінювання загроз серйозної та/або організованої злочинності - SOCTA Україна, який проводився аналітиками та практиками правоохоронних органів нашої держави за методологією Європейського поліцейського офісу, зазначається, що до збільшення корупційних проявів може призвести зростання обсягу інвестицій, які в умовах війни та у повоєнний час будуть залучатися у військово-промисловий комплекс, цифрові технології, агросектор, відбудову об'єктів інфраструктури, житла, будівництво нових об'єктів тощо. Загрозу також становить неможливість державного контролю за частиною кордонів та в наслідок цього зростання обсягів нелегальної торгівлі, в тому числі з підакцизними товарами, контрабанду [5].

Звіти Офісу Генерального прокурора за роки повномасштабного вторгнення про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями з січня по липень 2022 року та аналогічні періоди, включаючи 2025 рік, вказують що кількість таких угруповань, по яким розслідувано

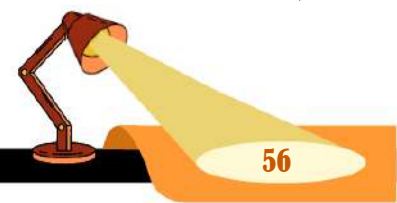
кримінальні провадження збільшилася з 2022 року, де їх було зафіксовано 25, до 63 в поточному році. Тобто цифра збільшилася більше ніж в два рази. Кількість осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в складі організованих груп та злочинних організацій і досудове розслідування по яким закінчено, за 2022 рік становить 1225 осіб, за 2025 рік – 2431 особа, тобто збільшення і в чисельності осіб, які причеті до складних форм співучасті, що вказує на їх підвищену суспільну небезпечність [6].

Служба безпеки України за два останні роки викрила понад 120 організованих злочинних угруповань, що діяли з корумпованими зв'язками у місцевій владі та інфраструктурі влади в регіонах країни. За повідомленням пресслужби Державного бюро розслідувань, у 2023 році було відкрито майже 100 кримінальних проваджень щодо ОЗГ — повідомлено про підозру 333 особам, до суду направлено обвинувачення щодо 178 осіб, сума збитків у справах складала 237 млн грн, заарештовано майно на 28 млн грн. За даними Державної прикордонної служби України, з часу початку повномасштабної війни було викрито 515 організованих груп, які займалися переправленням ухилянтів за кордон (зазвичай за \$3–12 тис кожному) — це близько 1 500 осіб-фігурантів.

Судова практика з освітлюваного питання вказує на те, що значна кількість злочинів, що вчинюються організованими злочинними угрупованнями, пов'язана з військовою сферою. Наприклад, у Тернополі в липні цього року визнано винними військовослужбовців, які організували масштабну схему збуту наркотиків як складову діяльності організованої групи. На Закарпатті в травні–червні 2025 року виявлено організоване злочинне угруповання, яке переправляло ухилянтів через кордон із використанням БПЛА та радіостанцій. Розкрито наркокартель на Буковині (березень 2025) із місячним оборотом приблизно 15 млн грн; вилучено зброю, засоби радіоелектронної боротьби й елітні автівки. В Ужгороді (травень 2025) СБУ разом із міжнародними партнерами з Чехії затримала групу, яка обманювала громадян країн ЄС у рамках шахрайських платформ контакт-центру.

Ці кейси та статистичні дані акцентують на масштабному характері організованої злочинності в Україні протягом 2022–2025 років. Водночас вони демонструють активну роботу та залучення різних правоохоронних органів (СБУ, ДБР, поліція, ДПСУ) у розкриття злочинних схем широкого спектру, що спричиняють державі та суспільству збитки, які вимірюються сотнями мільйонів гривень, однак слід зауважити, що значну частину майна конфісковано.

Продовження активної фази війни між Україною та РФ низка соціально-економічних і політичних чинників в майбутньому може сприяти продовженню зростання організованої злочинності. Серед них: економічна нестабільність, поширеність корупції, зниження суспільної довіри до державних інституцій, посилення соціальної напруженості (у тому числі внаслідок мобілізації), активізація міграційних процесів (зростання кількості як внутрішньо

переміщених, так і зовнішніх мігрантів), скорочення міжнародної допомоги Україні у фінансовій, гуманітарній та військовій сферах тощо.

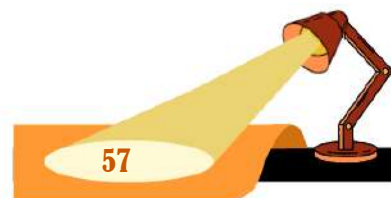
Війна, міграція населення, кризові явища в економіці, невинуваті вбивства на окупованих територіях, ціна яких не піддається жодному виміру, зростання насильства щодо дітей і людей похилого віку, безробіття — всі ці та інші чинники викликають соціальну напругу та показують зрілість суспільства щодо поваги до закону, законослухняності та правової культури [7, с. 33-34].

Незалежно від змін у зовнішньополітичній ситуації в майбутньому зберігатиметься стабільно високий рівень злочинів, що становлять загрозу державній безпеці (злочини проти основ національної безпеки та прояви тероризму), при цьому існує висока ймовірність зростання їх організованого характеру.

Об'єктивні факти кажуть про те, що можна очікувати значного зростання рівня кримінального насильства. Воно охоплюватиме як міжособистісні конфлікти, так і організовану злочинну діяльність, зокрема у випадках, коли колишні учасники бойових дій намагатимуться використати набуті у війні навички для отримання матеріальної вигоди чи політичного впливу, вдаючись до незаконних і насильницьких методів. Ризик посилення таких проявів зростає з огляду на масштабний обіг вогнепальної зброї, що перебуває поза контролем держави, а також через потрапляння у цивільне середовище зброї військового призначення внаслідок її «відтоку» з району бойових дій. За таких умов очікується збільшення кількості умисних убивств, у тому числі вчинених на ґрунті ненависті — проти представників влади, етнічних, мовних чи релігійних груп, а також з мотивів підозри у колабораційній діяльності.

Соціальна категорія потенційних суб'єктів таких злочинів розширюватиметься за рахунок ветеранів війни та інших осіб із посттравматичним стресовим розладом, які через труднощі адаптації до мирного життя можуть долучатися до існуючих злочинних угруповань або створювати нові. Відповідно, існує висока ймовірність посилення кримінального насильства між організованими злочинними групами, а також активізації насильницьких методів їхньої діяльності щодо фізичних і юридичних осіб. Зокрема, зростання випадків бандитизму, вимагання, підривів банкоматів та об'єктів критично важливої міської інфраструктури.

Очікується подальше зростання кількості нелегальних торговців зброєю, а також збільшення арсеналів зброї та боєприпасів, у тому числі розташованих у житлових приміщеннях, що сприятиме підвищенню рівня озброєності кримінального середовища. Демобілізація військовослужбовців у повоєнний період з високою ймовірністю спричинить формування нових каналів контрабанди зброї, з огляду на присутність значної кількості найманців і добровольців з обох сторін конфлікту. Чимало з них не лише походять із держав із глибоко вкоріненою організованою злочинністю, але й самі залучені до протиправної діяльності, а після повернення на батьківщину можуть використовувати встановлені

транснаціональні зв'язки для нелегальних оборудок, зокрема у сфері торгівлі зброєю.

У середньостроковій перспективі Україна (у випадку завершення бойових дій) може трансформуватися з країни-споживача у державу-постачальника та транзитера незаконної зброї, у тому числі до країн Європи. Ймовірно, основними замовниками та покупцями такої зброї виступатимуть транснаціональні злочинні угруповання. При цьому предметом контрабанди здебільшого залишатиметься стрілецька зброя та боєприпаси до неї.

З огляду на руйнівні наслідки воєнних дій, скорочення робочих місць, зростання цін на основні товари першої необхідності та одночасне зменшення обсягів державної соціальної підтримки, прогнозується підвищення рівня торгівлі людьми, зокрема з метою трудової та сексуальної експлуатації, торгівлі дітьми, нелегальної міграції тощо.

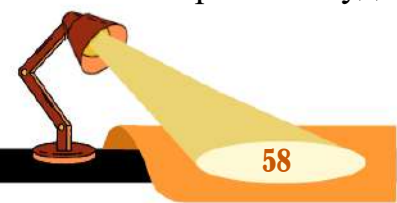
У цій сфері, ймовірно, активізується діяльність транснаціональних організованих злочинних угруповань. Також не можна виключати зростання кількості злочинів, пов'язаних із незаконним позбавленням волі чи викраденням людини, зокрема під виглядом надання психіатричної чи психологічної допомоги особам, які постраждали від війни, військовослужбовцям та членам їхніх родин, а також під приводом сприяння у звільненні з полону.

Прогнозується активізація сфер злочинної діяльності, пов'язаних із різними видами залежностей (адикцій), зокрема нелегального грального бізнесу та наркоторгівлі. Зростання стресових ситуацій і економічних труднощів може зумовити більш активне залучення молоді до незаконного обігу наркотичних засобів. Окрему загрозу становить очікуване збільшення попиту на наркотики серед військовослужбовців. Передбачається зростання масштабів виробництва та обігу синтетичних наркотиків, водночас з високою ймовірністю збережеться популярність наркотиків рослинного походження, сировина для виготовлення яких вирощується на території України. З урахуванням тенденції до стабільного збільшення інтернет-торгівлі, можна прогнозувати подальше розширення інтернет-ринку наркотичних засобів.

Водночас глобальний розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій, активне використання комп'ютерних систем, мереж та засобів електро-зв'язку сприятимуть подальшому зростанню кількості кримінально-протиправних діянь у сфері кіберзлочинності. При цьому прогнозується розширення сегменту так званих «кіберзалежних» злочинів, коли комп'ютерні технології застосовуватимуться під час вчинення традиційних кримінальних правопорушень.

Аналіз тенденцій розвитку злочинності в умовах воєнного та повоєнного періоду дає підстави для формулювання низки узагальнених висновків:

1. У найближчій та середньостроковій перспективі злочинність в Україні набуде нових організаційних та якісних характеристик, що зумовлено

наслідками збройної агресії РФ, трансформаціями у соціально-економічній сфері та впливом глобалізаційних процесів.

2. Висока насиченість суспільства зброєю, зокрема після демобілізації, створює передумови для зростання злочинів проти власності та насильницьких злочинів, а також для перетворення України з країни-споживача у державу-постачальника й транзитера незаконної зброї, орієнтовану на європейський ринок.

3. Соціально-економічна дестабілізація, зростання безробіття й скорочення соціальної підтримки з боку держави підвищують ризики поширення торгівлі людьми, у тому числі з метою трудової та сексуальної експлуатації, а також нелегальної міграції. У цій сфері прогнозується активізація транснаціональних організованих угруповань.

4. Очікується зростання обсягів виробництва та обігу наркотичних засобів, особливо синтетичних, з одночасним збереженням попиту на наркотики рослинного походження. Розвиток інтернет-торгівлі сприятиме розширенню онлайн-ринку наркотиків, а географічне положення України забезпечуватиме їй значну роль у контрабандних маршрутах постачання наркотиків до Європи.

5. Поширення інформаційно-телекомунікаційних технологій та цифрових інструментів сприятиме як збільшенню кількості власне кіберзлочинів, так і зростанню «кіберзалежної» злочинності, коли традиційні кримінальні правопорушення вчиняються з використанням комп'ютерних технологій.

6. Можливим є зрощення організованих злочинних угруповань із незаконними збройними формуваннями, поява нових форм терористичної діяльності, а також посилення процесів легалізації злочинних доходів. Зростатиме також частка рецидивних злочинів, що посилюватиме загрозу для суспільної безпеки.

7. Зростання рівня толерантності суспільства до певних проявів злочинності в умовах воєнного стану можуть призвести до статистичного зменшення офіційно зареєстрованих злочинів, що не відповідатиме їх реальній поширеності.

8. У перспективі найбільш небезпечними видами злочинної діяльності залишатимуться злочини проти державної безпеки, життя та здоров'я особи, торгівля людьми, наркобізнес, корупційні злочини, злочини у сфері обігу підакцизних товарів, кіберзлочини та злочини, пов'язані з незаконним обігом зброї.

9. Таким чином, такі тенденції вказують на ускладнення криміногенної ситуації в Україні та загрозу її інтеграції у транснаціональні злочинні мережі. Це потребує посилення державної політики у сфері протидії злочинності, адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, розвитку міждержавного співробітництва та впровадження інноваційних методів правоохоронної діяльності.

Висновки. Організована злочинність в Україні, пристосовуючись до умов широкомасштабного збройного вторгнення, набула нових форм прояву та посилила негативний вплив на основні сфери життєдіяльності держави. Станом на поточний рік спостерігається:

- збільшення кількості злочинних угруповань, що діють із чіткою ієрархічною структурою та за сферами поділу обов'язків;
- трансформація традиційних кримінальних практик — від рекету й наркоторгівлі до кіберзлочинності, торгівлі гуманітарною допомогою та незаконної міграції;
- поширення корупційного впливу організованих злочинних груп на державні органи, особливо у прикордонній, митній та військово-лікарській сферах;
- низький рівень координації між правоохоронними органами, що призводить до фрагментації зусиль і зниження ефективності розслідувань.

Ці обставини створюють додаткові загрози національній безпеці, підривають економічну стабільність, формують соціальну апатію та сприяють розмиванню довіри до держави.

Результат проведених досліджень, дає можливість викласти наступні пропозиції щодо удосконалення механізмів протидії організованій злочинності в умовах війни.

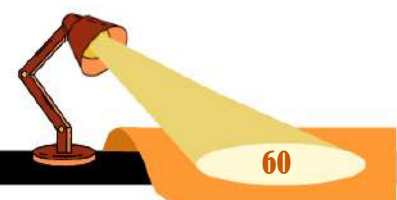
Законодавче оновлення положень Кримінального кодексу України в частині відповідальності за створення та участь в організованих злочинних угрупованнях з урахуванням нових форм злочинності та запровадження інституту конфіскації активів осіб, засуджених за участь в таких кримінальних правопорушеннях, без потреби доведення конкретного злочину щодо кожного об'єкта майна (відповідно до моделі "unexplained wealth").

Створити єдину міжвідомчу базу даних щодо організованих злочинних формувань, що функціонуватиме під координацією Ради національної безпеки і оборони, а також спеціалізовані підрозділи аналітичної розвідки в структурі МВС та ДБР, здатні працювати з відкритими даними, криптоактивами та мережами darknet.

Запровадити механізми транскордонного обміну даними з партнерами з ЄС та НАТО щодо учасників організованих злочинних груп, які діють в Україні або на суміжних територіях.

Розширити участь України в регіональних ініціативах із боротьби з організованою злочинністю, зокрема в рамках проектів ЄС.

Розробити національну інформаційну кампанію, спрямовану на висвітлення суспільної небезпеки від діяльності ОЗГ та залучення громадськості до виявлення правопорушень.

Включити до системи професійної підготовки правоохоронців модулі щодо протидії організованим злочинним структурам в умовах гібридної війни та створити в вищих навчальних зі специфічними умовами навчання дослідницькі центри, які займатимуться вивченням протидії організованим злочинним групам та формуванням рекомендацій для практиків.

Література:

1. Кримінологія: навч. посіб. / О. Джужа, В. Василевич, Ю. Іванов та ін.; за заг. ред. О. Джужі. Київ: Прецедент, 2006. 208 с.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ: Закон України від 12.02.2015 №193-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-19#Text> (дата звернення: 25.08.2025).
3. Богатирьов І.Г., Богатирьов А.І. Організована злочинність в умовах воєнного стану в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. Закон і кордон. 2024. № 1. Т. 3. С. 5-26.
4. Федоренко Д.В. Злочинність за межею загальноприйнятого (нова кримінологія). Київ : ВД «Дакор». 2023. 238с.
5. Оцінка загроз серйозної та/або організованої злочинності (звіт про результати оцінювання загроз серйозної та/або організованої злочинності - SOCTA Україна). URL: <https://mvs.gov.ua/upload/1/8/5/3/8/2/socta.pdf>
6. Про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями: сайт Офісу Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-rezultati-borotbi-z-organizovanimi-grupami-ta-zlochinnimi-organizacijami-2> (дата звернення: 27.08.2025).
7. Даньшин І.М. Усталені форми злочинності: кримінологічний нарис. Харків. Акта, 2002. С. 46.

References:

1. Dzhuzha, O., Vasilevych, V., Ivanov, Yu., et al. (2006). *Kriminologija [Criminology]*. Kyiv: Pretsedent [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukrainy shcho do reformuvannia organiv vnutrishnikh sprav» [*The Law of Ukraine «On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the reform of internal affairs bodies»*] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-19#Text> [in Ukrainian].
3. Bohatyriov, I. H., Bohatyriov, A. I. (2024). Organizovanna zlochynnist v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: problem ta shliakhy podolannia [*Organized crime under martial law in Ukraine: Problems and ways to overcome them*]. Zakon i kordon - Law & Border, (Vols. 3), (pp. 5- 26) [in Ukrainian].
4. Fedorenko, D. V. (2023). Zlochynnist za mezheiu zagalnoprinyiatnogo (nova kriminologiiia) [*Crime beyond the conventional (new criminology)*]. Kyiv: Dakor [in Ukrainian].
5. Otsinka zagroz serioznoi ta/abo organizovanoi zlochynnosti (zvit pro rezultaty otsiniuvannia zagroz serioznoi ta/abo organizovanoi zlochynnosti - SOCTA Ukraine) [*Assessment of threats of serious and/or organized crime (Report on the results of the assessment of threats of serious and/or organized crime – SOCTA Ukraine)*]. Retrieved from: <https://mvs.gov.ua/upload/1/8/5/3/8/2/socta.pdf> [in Ukrainian].
6. Sait Ofisu Generalnogo prokurora: Pro rezultaty borotby z organizovanyimi grupami ta zlochynnymi organizatsiiami [*On the results of the fight against organized groups and criminal organizations*. Website of the Office of the Prosecutor General of Ukraine.] Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-rezultati-borotbi-z-organizovanimi-grupami-ta-zlochinnimi-organizacijami-2> [in Ukrainian].
7. Danshyn, I. M. (2002). *Ustaleni formy zlochynnosti: kryminalogichnyi narys. [Stable forms of crime: A criminological essay]*. Kharkiv: Akta [in Ukrainian].